

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ลักษณะสำคัญของการเลือกสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์
และพรรคความหวังใหม่

ในระบอบประชาธิปไตย บทบาทของผู้แทนราษฎรจะมีความสำคัญมาก เพราะผู้แทนราษฎรจะต้องทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชนและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ในทางการเมือง ดังนั้นผู้ที่จะเป็นผู้แทนราษฎรจะต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสม กล่าวคือ จะต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถในการทำประโยชน์ให้กับส่วนรวมมีความเสียสละและรับผิดชอบ การสรรหาบุคคลที่จะมาเป็นผู้แทนจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพื่อให้จะได้มาซึ่งผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมดังกล่าว

หน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของพรรคการเมือง คือ การสรรหาและกลั่นกรองบุคคลที่เหมาะสมเพื่อที่จะเป็นผู้แทนที่ดีของประชาชน หากพรรคการเมืองมีการเลือกสรรบุคคลที่ดีแล้ว จะช่วยให้บุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาสู่ระบบการเมืองได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบบการเมือง และพรรคการเมืองด้วย

Austin Ranny และ W. Kendall ได้อธิบายว่า พรรคการเมืองคือกลุ่มบุคคลหลายกลุ่มที่มีอิสระมารวมกัน เพื่อคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งและหวังที่จะได้รับชัยชนะ เพื่อที่จะเข้าไปควบคุมการดำเนินงาน และนโยบายรัฐบาล¹

¹ ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ, พรรคการเมืองและปัญหาพรรคการเมืองไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2524), หน้า 12.

เป้าหมายของที่สำคัญพรรคการเมืองในการเลือกตั้ง ก็คือชัยชนะในการเลือกตั้ง สามารถที่จะได้จำนวนสมาชิกในสภาของตนเพิ่มขึ้นหรือมีจำนวนมากที่สุดเท่าที่ฟังจะทำได้ เพื่อจะได้จำนวนเสียงข้างมากในการจัดตั้งรัฐบาลหรือเป็นแกนนำในการพิจารณาจัดตั้งรัฐบาลผสม

ในสภาพการเมืองการปกครองไทยนั้น พรรคการเมืองยังไม่มีลักษณะของพรรคมวลชน (mass party) อย่างแท้จริง กิจกรรมทางการเมืองยังคงเป็นเพราะกลุ่มบุคคลเพียงบางกลุ่ม ในขณะที่พฤติกรรมทางการเมืองเลือกตั้งนั้น ประชาชนโดยส่วนใหญ่ยังยึดถือตัวบุคคลมากกว่า การพิจารณานโยบายพรรค ดังนั้น ในระบบการเมืองไทยนั้น ความสำคัญของตัวบุคคลจะมีอยู่สูงมาก คุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งได้ชื่อเสียงเกียรติยศ ความพร้อมทางการเงิน จะเป็นตัวกำหนดโอกาสที่จะได้รับการเลือกตั้งของผู้สมัคร

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพการเมืองไทย พฤติกรรมทางการเมืองเลือกตั้งที่ยังมีลักษณะของการใช้เงินค่อนข้างมาก ทั้งในด้านของการรณรงค์การเลือกตั้งหรือการใช้เงินเพื่อแสวงหาฐานคะแนนเสียงของตนในเขตเลือกตั้ง ซึ่งจะทำให้บุคคลที่มีความพร้อมทางการเงินจะอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบและมีโอกาสที่จะได้รับการเลือกตั้งสูง

พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ได้กล่าวถึงปัญหาการใช้จ่ายเงินในการเลือกตั้งว่า²

...ในการเลือกตั้งแต่ละสมัย มีการใช้เงินกันอย่างมหาศาลในจำนวนผู้ที่ไปใช้สิทธิ 100 คน มี 67 คนที่ไปเลือก เพราะได้รับเงิน ปัจจุบันพรรคการเมืองจึงถือว่าเงินสำคัญ ถ้าไม่คูดูแทนๆ ก็จะไม่เห็นว่าพรรคการเมืองนั้นหน้าตาเป็นอย่างไร มีการดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ของใคร จะอย่างไรก็แก้ไขปัญหาไม่ได้...

²มติชนรายวัน, 28 ตุลาคม 2533 : 2 และ 22.

จะเห็นว่าความพร้อมของผู้สมัครในการเลือกตั้งจึงเป็นเรื่องสำคัญซึ่งในการเลือกตั้งของไทยที่ความสำคัญของตัวบุคคลยังมีอยู่สูงมาก และจากรายงานการวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2526 ของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย³ พบว่าประชาชนตัดสินใจลงคะแนนเสียงโดยคำนึงถึงตัวบุคคลมากกว่าพรรคการเมือง และพรรคการเมืองทุกพรรคมีบทบาทน้อยมากในการมีส่วนกระตุ้นให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ส่วนใหญ่ประชาชนไปเลือกตั้งเพราะศรัทธาในตัวบุคคล การใช้เงินซื้อเสียงของผู้สมัคร ตลอดจนวิธีการประชาสัมพันธ์ของทางราชการมากกว่า

จากการศึกษาเรื่องการเลือกสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคประชาธิปัตย์และพรรคความหวังใหม่ พบว่าคุณลักษณะของผู้สมัครที่พรรคต้องการมากที่สุด คือบุคคลที่มีโอกาสสูงที่จะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง ซึ่งในการเลือกสรรนั้นพรรคจะพิจารณาคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ดังนี้

ประสบการณ์ทางการเมืองของผู้สมัคร ทุกพรรคการเมืองรวมทั้งพรรคประชาธิปัตย์และพรรคความหวังใหม่ต้องการผู้ที่เคยผ่านการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาก่อน เพราะคนที่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเก่ามาก่อน จะมีคะแนนนิยมของคนในพื้นที่อยู่แล้ว และยังมีความเชี่ยวชาญทางการเมืองอยู่สูง ประสบการณ์ทางการเมืองนี้ยังรวมไปถึงการให้ความสำคัญกับผู้สมัครที่เคยร่วมกิจกรรมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นมาแล้วด้วย

ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้สมัคร พรรคการเมืองไทยขาดการสนับสนุนจากฐานมวลชน เงินสนับสนุนที่จะได้รับจะมาจากกลุ่มบุคคลที่เป็นนายทุนของพรรค และสภาพการเลือกตั้งที่ปัจจัยด้านเงินยังมีความสำคัญอยู่มาก ทั้งนี้เพราะโครงสร้างทางการเมืองไทยเปิดช่องทาง

³กรมการปกครอง, "รายงานการวิจัยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2526" (กรุงเทพมหานคร : ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2526), : 225-230.

ให้มีการใช้เงิน (อำนาจทางเศรษฐกิจ) มากขึ้น และการเลือกตั้งเป็นกลไกทางการเมืองที่สำคัญที่เปิดโอกาสให้มีการใช้เงินเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจทางการเมือง (ชนะการเลือกตั้ง)⁴ พรรคประชาธิปัตย์และพรรคความหวังใหม่ ก็ยังคงต้องการผู้สมัครที่มีความพร้อมทางการเงินที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ คือจะต้องมีเงินที่จะใช้จ่ายในการหาเสียงของตนเอง ซึ่งรวมไปถึงการให้ความสำคัญเป็นอย่างสูงกับผู้สมัครที่สามารถช่วยเหลือพรรคด้วย เพราะฉะนั้น ความพร้อมในเรื่องฐานะทางเศรษฐกิจจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอยู่มาก

ฐานะทางสังคม พรรคประชาธิปัตย์ต้องการบุคคลที่มีชื่อเสียง เกียรติยศ เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปในสังคม โดยเฉพาะผู้สมัครที่มีชื่อเสียงในชุมชน หรือเป็นผู้นำชุมชน จะได้รับความสำคัญในการพิจารณาเลือกสมัครรับเลือกตั้ง

บทบาทของผู้สมัครภายในพรรค โดยทั่วไปแล้วผู้สมัครที่มีความสำคัญต่อพรรคสูง หรือมีตำแหน่งสำคัญ ๆ ภายในพรรค มักจะเป็น สส. เก่าของพรรค จึงเป็นเรื่องปกติที่พรรคจะต้องพิจารณาให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้จะรวมไปถึงบุคคลที่ให้การสนับสนุนทางการเงินแก่พรรค ก็จะได้รับพิจารณาให้ลงสมัครรับเลือกตั้งด้วย

อุดมการณ์ทางการเมืองของผู้สมัคร พรรคการเมืองทุกพรรคจะต้องเลือกคนที่มีอุดมการณ์เดียวกันกับพรรค เช่นเดียวกับที่พรรคประชาธิปัตย์ และพรรคความหวังใหม่ก็ยังคงต้องการคนที่มีอุดมการณ์เดียวกัน ต้องการคนที่มีคุณภาพ เพื่อเป็นตัวแทนของประชาชน ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม และเพื่อประโยชน์ของพรรคเองด้วย แต่สภาพการเมืองการปกครองที่พฤติกรรมกาเลือกตั้งยังมีการใช้เงินค่อนข้างมาก ความพร้อมของตัวผู้สมัครจึงเป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้นเพื่อเป้าหมายในการเลือกตั้ง คือได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งเป็นสำคัญ พรรคประชาธิปัตย์ และพรรคความหวังใหม่จึงยังจำเป็นต้องพิจารณาสรรหาผู้สมัครที่มีความพร้อมในการเลือกตั้ง โดยพิจารณาจากปัจจัยคุณสมบัติของผู้สมัคร ดังที่กล่าวมาแล้วเป็นสำคัญ

⁴ กนก วงษ์ตระหง่าน, การเมืองในระบอบประชาธิปไตยไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์, 2528), หน้า 179.

เมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างกันของเกณฑ์การเลือกสรรผู้สมัครของพรรคประชาธิปัตย์ และพรรคความหวังใหม่ จะเห็นว่า พรรคประชาธิปัตย์จะให้ความสำคัญเป็นอย่างมากกับคุณสมบัติของผู้สมัครในเรื่องของฐานะทางสังคม กล่าวคือ ทางพรรคจะให้ความสำคัญกับผู้สมัครที่มีชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ทั้งนี้พรรคประชาธิปัตย์พร้อมที่จะให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่กับผู้สมัครที่มีคุณสมบัติดังกล่าว นอกจากนี้ก็มีผู้สมัครหลายคนที่มีชื่อเสียงในระดับท้องถิ่นด้วย เช่น ในภาคใต้ ก็มีผู้สมัครของพรรคหลายคนที่กว้างขวางและเป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน เช่น นายสัมพันธ์ ทองสมัคร, ดร.สุรินทร์ ฝิศสุวรรณ และ นายมานโซ วิชัยกุล เป็นต้น⁵

ในขณะที่พรรคความหวังใหม่นั้น นอกจากจะให้ความสำคัญกับประสบการณ์ทางการเมืองของผู้สมัครแล้ว ก็ยังให้ความสำคัญกับผู้สมัครที่มีความพร้อมในการเลือกตั้ง หรือเป็นผู้ที่มีความพร้อมทางการเงิน สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ดีพอสมควร แต่อย่างไรก็ตามก็มีการพิจารณาคุณสมบัติด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น ความรู้ความสามารถ และค่านิยมของผู้สมัครในท้องถิ่น

นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่ายังมีปัญหาในการเลือกสรรผู้สมัครรับเลือกตั้ง ที่ยังเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาพรรคการเมืองให้มีความเข้มแข็ง และสามารถเป็นสถาบันทางการเมืองให้กับประชาชนได้ กล่าวคือ พรรคการเมืองยังคงให้ความสำคัญกับคุณสมบัติส่วนตัวของผู้สมัครในลักษณะที่จะช่วยให้ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งมากกว่าการสรรหาผู้สมัครที่มีความรู้ในเรื่องของปัญหาในระดับชาติและระดับท้องถิ่น และมีอุดมการณ์ที่สอดคล้องกับพรรคของตนอย่างแท้จริง ทั้งนี้จากการวิจัยของบุญธรรม เลิศสุขเกษม⁶ ที่กล่าวถึงปัญหาความขัดแย้งของพรรคการเมืองไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵สมบัติ จันทรวงศ์, "การเลือกสนามและการจัดทีมสอบใบอนุญาติ," มติชนสุดสัปดาห์ 11 (12 พฤษภาคม 2534) : 46.

⁶บุญธรรม เลิศสุขเกษม, "ความแตกแยกภายในพรรคการเมืองไทย : ศึกษาเปรียบเทียบพรรคประชาธิปัตย์ พรรคกิจสังคม และพรรคชาติไทย" (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531), หน้า 165.

ว่าสาเหตุแห่งความขัดแย้งเกิดจากสมาชิกชั้นนำของพรรคและเกิดจากกลุ่มต่าง ๆ ภายในพรรคที่มีความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์ ทั้งนี้เพราะการรวมตัวของพรรคการเมืองไทยไม่ได้เกิดจากพื้นฐานของอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมกัน แต่เป็นการรวมตัวกันของนักการเมืองอิสระที่ต่างแสวงหาผลประโยชน์ตอบแทน ทั้งนี้เพราะ "พรรคการเมืองไม่ได้วางรากฐานระดับมวลชน แต่เป็นการดึงเอานักธุรกิจ ผู้มีอิทธิพล หรือมีชื่อเสียงเข้ามา ซึ่งมีโอกาสจะได้รับเลือกตั้งด้วย โดยพรรคการเมืองต้องการเพียงได้จำนวน ส.ส. เพิ่มมากขึ้น"

นอกจากนี้แล้วในการสรรหาผู้สมัครของพรรคโดยส่วนใหญ่ ยังเป็นเรื่องของบุคคลชั้นนำภายในพรรคเท่านั้น ทั้งนี้เพราะปัญหาโครงสร้างพรรคการเมืองไทยที่มีการจัดองค์กรแบบหลวม ๆ และมักใช้องค์กรที่ไม่เป็นทางการในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเลือกตั้ง การสรรหาผู้สมัคร ดังนั้นความสำคัญของบทบาทของ ส.ส. เก่าระดับอาวุโสของพรรค หรือผู้มีอิทธิพลในพื้นที่มีอยู่สูงมากในการเสนอชื่อผู้สมัครให้เข้าสู่กระบวนการคัดเลือกของพรรค

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์การเลือกสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคประชาธิปัตย์และพรรคความหวังใหม่ ผู้ศึกษาใคร่ขอเสนอข้อเสนอแนะในการปรับปรุงกระบวนการเลือกสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองไทย เพื่อให้เป็นแนวทางในการพัฒนาพรรคการเมืองให้มีความเป็นสถาบันทางการเมืองที่สามารถตอบสนองต่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนใหญ่อย่างแท้จริง

1. ในการสรรหาผู้สมัครของพรรคนั้น พรรคจะต้องให้ความสำคัญกับผู้สมัครที่มีอุดมการณ์ในอันที่จะช่วยเหลือประชาชน และมีความปรารถนาที่จะเข้ามาช่วยพัฒนาบ้านเมืองอย่างจริงจัง เป็นบุคคลที่เสียสละ มีประสบการณ์ทางการเมืองที่ดี มีความรู้ความสามารถสูง มีคุณธรรม และเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงและสังคมยกย่อง ทั้งนี้พรรคการเมืองจะต้องมองอนาคตของพรรคในลักษณะที่กว้างไกล ไม่ยึดติดอยู่เพียงการมุ่งหวังจะชนะการเลือกตั้งเฉพาะหน้า โดยพยายามเลือกแต่คนที่มีโอกาสชนะในการเลือกตั้งเท่านั้น ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญต่อไป กล่าวคือ จะทำให้พรรคเกิดความแตกแยก ไม่มีความเป็นเอกภาพ เพราะจะเป็นที่รวมเอาแต่

บรรดาบุคคลที่ต้องการผลประโยชน์ของตนมากกว่าการมีอุดมการณ์ร่วมกันกับพรรค

ซึ่ง ดร.สุจิต บุญบงการ ได้อธิบายถึงแนวทางในการพัฒนาพรรคการเมืองประการ
หนึ่งว่า⁷

...พรรคการเมืองจะต้องมีระเบียบกฎเกณฑ์ที่แน่ชัดในการสรรหาผู้สมัครรับเลือกตั้ง
และเข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยเฉพาะในด้านตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีนั้น
น่าจะได้นำถึงประวัติ ผลงาน และการยอมรับในสังคมด้วย ไม่ควรคำนึงเพียง
แต่ว่าผู้นั้นให้เงินแก่พรรคเท่าไรเป็นสำคัญ...

พรรคการเมืองจึงต้องมีเป้าหมายในการสรรหาบุคคลที่มีลักษณะ เป็นผู้แทนราษฎรที่พึง
ปรารถนา กล่าวคือ จะต้องเป็นบุคคลที่สามารถสะท้อนความต้องการ และทัศนคติของประชาชน
ทุกหมู่เหล่าได้อย่างเป็นธรรม และทั่วถึง มองปัญหาของชาติบ้านเมืองในลักษณะที่กว้างไกล มี
ความเป็นอิสระในการตัดสินใจ มีความภักดีต่อผลประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน และของ
ประเทศชาติเป็นสิ่งสำคัญ

2. ปรับปรุงระบบการเลือกตั้งให้มีประสิทธิภาพและมีความบริสุทธิ์ ยุติธรรม โดย
เฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะต้องทำหน้าที่ของตนในการควบคุมดูแลการเลือกตั้งอย่างมีประสิทธิภาพ
ไม่ตกเป็นเครื่องมือของกลุ่มอิทธิพลหรือนักการเมืองใด

นอกจากนี้รัฐบาลจะต้องทำความเข้าใจกับประชาชนอย่างจริงจัง เพื่อแก้ไขปัญหา
การซื้อขายเสียง ทั้งนี้เพื่อกระตุ้นให้คนดี มีความสามารถ มีความต้องการที่จะเข้ามาสู่สมัครรับ
เลือกตั้งเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการปิดโอกาสสำหรับคนที่ไม่ดีอีกด้วย

⁷สยามรัฐรายวัน, 21 สิงหาคม 2533 : 16.

นายแพทย์ประสงค์ บุรณพงศ์ ได้กล่าวถึงแนวทางในการสรรหาคณะเข้าสู่สภา โดย การแก้ไขปัญหาการเลือกตั้งว่า^๑

...เมื่อทำให้การเลือกตั้งมีความบริสุทธิ์ยุติธรรม จะทำให้การกลั่นกรองของ ประชาชนและเอเยนต์ขึ้น คนที่ไม่ดีก็จะเป็นผู้แทนไม่ได้อีกแล้ว พรรคการเมืองจะพัฒนา ไปเอง ถ้าไม่หยุดโดยการปฏิวัติ รัฐประหาร ขณะเดียวกันจะป้องกันการรัฐประหาร ได้ ก็อยู่ที่พรรคการเมือง หรือพฤติกรรมนักการเมือง...

นอกจากนี้แล้ว ยังรวมถึงการที่ประชาชนทุกคน จะต้องให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง ในการสรรหาคณะที่มีความสามารถด้วย ซึ่งนายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ได้กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า^๒ "จะต้องให้ประชาชนทุกสาขาอาชีพ ให้การสนับสนุนคณะ มีอุดมการณ์ และต้องช่วยกัน ต่อต้าน การซื้อเสียง มิฉะนั้นแล้ว คณะใด ๆ ก็จะไม่มีโอกาสเข้ามาบริหารประเทศ"

๓. รัฐบาลควรให้เงินสนับสนุนพรรคการเมือง เพราะสภาพการเมืองไทยนั้น พรรค การเมืองต้องมีภาระหนักในเรื่องของค่าใช้จ่าย เพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของพรรค เช่น การหาเสียงเลือกตั้ง การสนับสนุนกิจกรรมสาขาพรรค การให้การสนับสนุนแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง บางคนที่ยังไม่พร้อมทางการเงิน เป็นต้น ซึ่งเป็นเหตุประการหนึ่งที่ทำให้พรรคการเมืองต้องขอ ความช่วยเหลือหรือการสนับสนุนจากกลุ่มนายทุน ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดผลดีแต่อย่างใด และยังทำ ให้พรรคต้องแสวงหาผู้สมัครที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมาลงเลือกตั้ง มากกว่าการพิจารณาเลือก คณะที่มีความสามารถ แต่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี

^๑สัมภาษณ์ นายแพทย์ประสงค์ บุรณพงศ์, ๑ กุมภาพันธ์ 2536.

^๒สัมภาษณ์ วันมูหะมัดนอร์ มะทา, 10 มกราคม 2536.

นอกจากนี้แล้ว รัฐบาลอาจจะต้องมีมาตรการส่งเสริมการพัฒนาพรรคการเมืองอย่างจริงจังด้วย เช่น สนับสนุนให้พรรคการเมืองสามารถระดมทุนจากประชาชนสาขาอาชีพต่าง ๆ ที่ต้องการสนับสนุนพรรคการเมืองนั้น ๆ ได้อย่างเปิดเผย เปิดโอกาสให้พรรคการเมืองแสดงความคิดเห็นและเผยแพร่อุดมการณ์ของพรรคโดยใช้สื่อของรัฐได้อย่างต่อเนื่อง

4. พรรคการเมืองจะต้องมีแผนการพัฒนาพรรคในระยะยาว ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ในการสร้างพรรคให้เป็นสถาบันที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน โดยการพัฒนาองค์กรของพรรคและตัวบุคคล ให้สามารถรับผิดชอบในภารกิจต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แทนที่จะพึ่งพาเฉพาะแต่องค์กรที่ไม่เป็นทางการ (informal organization) หรือองค์กรส่วนตัวของสมาชิก เช่น ในเรื่องของการสรรหาผู้สมัครและการหาเสียง เป็นต้น

ในเรื่องของการปรับปรุงโครงสร้างพรรค ก็จะต้องจัดองค์กรพรรคให้มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น และขยายฐานไปสู่ประชาชนและกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ มีการจัดตั้งหน่วยย่อยของพรรคในระดับท้องถิ่น เพื่อทำหน้าที่ในการระดมสรรพกำลังจากประชาชนในท้องถิ่น และดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ในอันที่จะส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และเป็นสมาชิกพรรคให้มากที่สุด

5. พรรคการเมืองจะต้องปรับปรุงแก้ไขระบบการเลือกสรรผู้สมัครของพรรคให้มีความเป็นธรรม และสามารถสรรหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริงได้ โดยมีระบบการสรรหาที่เปิดกว้างและมีการตรวจสอบจากสมาชิก เช่น ในการเสนอชื่อผู้สมัคร พรรคอาจกำหนดให้ผู้สมัครต้องผ่านการรับรองจากสาขาพรรคระดับจังหวัดก่อน เพื่อให้เกิดการยอมรับจากมวลสมาชิกพรรคในพื้นที่

ในสหรัฐอเมริกา นั้น สาขาของพรรคการเมืองในท้องถิ่น จะเป็นผู้หยั่งเสียงประชาชนแล้วเลือกเฟ้นหาผู้สมัครรับเลือกตั้งเสนอต่อสำนักงานใหญ่ของพรรค การประชุมใหญ่ของพรรค ซึ่งมีผู้แทน หรือสมาชิกของพรรคตามเขตต่าง ๆ มาชุมนุมกัน จะคัดเลือกตัวผู้สมัครในนามของพรรคที่เหมาะสมที่สุดอีกครั้งหนึ่ง การที่สาขาพรรคในท้องถิ่นมีโอกาสเลือกเฟ้นตัวผู้สมัครรับ

เลือกตั้งมาก่อน ย่อมทำให้ได้ตัวแทนของพรรคที่เหมาะสมกว่าการปล่อยให้ส่วนกลางเป็นผู้คัดเลือก¹⁰

พรรคการเมืองจึงต้องเน้นการจัดตั้งสาขาพรรคในท้องถิ่นนับตั้งแต่ระดับอำเภอ จังหวัด ภาค และพรรคจะต้องกระจายอำนาจออกไปให้สาขาพรรคมีอำนาจหน้าที่ตัดสินใจในบางประการ ซึ่งในเรื่องของการคัดเลือกผู้สมัครนั้น ควรจะกระทำมาจากระดับท้องถิ่นขึ้นไปจนถึงส่วนกลาง ตามลำดับ ประกอบกับพรรคควรวางมาตรการการคัดเลือกที่แน่นอนและรัดกุม เพื่อป้องกันบุคคลที่หวังจะเข้ามาครอบงำผลประโยชน์ที่พึงจะได้รับจากพรรคการเมือง

6. พรรคการเมืองจะต้องปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นสถาบันทางการเมืองอย่างถูกต้อง และจะต้องดำเนินกิจกรรมของพรรคอย่างต่อเนื่อง กล่าวคือ

พรรคการเมือง จะต้องทำหน้าที่ในการให้การศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชน (political education)¹¹ ซึ่งควรจะมีอยู่ตลอดเวลา ไม่ใช่มีเฉพาะช่วงหาเสียงเลือกตั้ง เพื่อให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนอย่างถูกต้องและกระตุ้นเตือนให้ประชาชนตื่นตัวในทางการเมืองอยู่เสมอ และชักชวนให้เข้าเป็นสมาชิกพรรค โดยเสนออุดมการณ์และนโยบายของพรรคให้ประชาชนเข้าใจ

พรรคการเมืองจะต้องทำหน้าที่ในการสรรหาบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและความเหมาะสมในการเป็นตัวแทนของประชาชน

¹⁰ เสริมศักดิ์ พงษ์พานิช, "การสมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคการเมืองในประเทศไทย" (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2519), หน้า 51.

¹¹ ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ, พรรคการเมืองและปัญหาพรรคการเมืองไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2524), หน้า 15.

พรรคการเมืองจะต้องทำหน้าที่ในการสร้างผู้นำพรรคการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นักการเมืองอาชีพ อันเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งของการปกครองระบอบประชาธิปไตย พรรคการเมือง เป็นองค์กรที่เหมาะสมที่สุดในการฝึกฝนผู้นำทางการเมือง ทั้งนี้เพราะโครงสร้างการบริหาร ของพรรคการเมืองจะประกอบด้วยหัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค เลขาธิการพรรค เป็นต้น และอาจมีสาขาพรรคตามภาคต่าง ๆ ของประเทศอีกด้วย และแต่ละสาขาพรรคก็อาจจะมีตำแหน่ง บริหารภายในสาขาพรรค และมีการจัดองค์การลดหลั่นกันลงไปตามลำดับ โดยที่ผู้ที่ดำรง ตำแหน่งบริหารของพรรคในระดับต่าง ๆ ก็จะมีทักษะ (skill) ในการเป็นผู้นำทางการเมือง ได้ และเมื่อพรรคส่งสมาชิกเข้ารับเลือกตั้ง บรรดาผู้นำเหล่านี้เองที่จะได้รับการเสนอชื่อเป็น คณะรัฐบาล

นอกจากนี้พรรคควรมีระบบการอบรมให้ความรู้ทางการเมืองแก่บรรดาสมาชิกของพรรค อย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง และที่สำคัญควรมีระบบและมาตรการสร้างนักการเมืองอาชีพ เพื่อ สืบทอดอุดมการณ์และนโยบายของพรรคอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเมื่อพรรคการเมืองมีการฝึกฝน ผู้นำทางการเมืองของตนเองอย่างจริงจังแล้ว เมื่อถึงช่วงสมัครรับเลือกตั้ง พรรคการเมืองก็ จะสามารถเสนอบุคคลที่เหมาะสมของพรรคลงสมัครรับเลือกตั้งได้โดยทันที

7. ปรับปรุงโครงสร้างพรรคการเมือง โดยเน้นบทบาทและหน้าที่ของสาขาพรรค การเมือง ทั้งนี้เพราะสาขาพรรคการเมืองเป็นรากฐานที่จะทำให้พรรคเข้มแข็ง และเป็นสถาบัน ทางการเมืองของประชาชนอย่างแท้จริง สาขาพรรคทำหน้าที่สร้างผู้นำทางการเมืองในระดับ ท้องถิ่น (training for local leadership) เพราะสมาชิกพรรคที่ดำรงตำแหน่งในสาขา พรรคระดับต่าง ๆ จะมีประสบการณ์ทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น อีกทั้งองค์กร สาขาพรรคจะดำเนินกิจกรรมของพรรคอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการส่งเสริมและรณรงค์ให้ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการเป็นสมาชิกพรรค หรือการให้ความรู้ความเข้าใจ ทางการเมือง และเผยแพร่อุดมการณ์และนโยบายแก่ประชาชน สาขาพรรคการเมืองจึงมี ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการสร้างผู้นำทางการเมืองของพรรคที่มีการพัฒนามาจากท้องถิ่น

นอกจากนี้แล้วสาขาพรรคช่วยพิจารณาสรรหาคนดีมีความสามารถ ทั้งเป็นที่รู้จักของคนในท้องถิ่นเพื่อเสนอให้เป็นผู้แทนพรรคลงสมัครรับเลือกตั้ง โดยมีการกลั่นกรองมาแล้ว จากสาขาพรรคในระดับต่าง ๆ จนถึงการพิจารณาขั้นสุดท้ายในที่ประชุมใหญ่ของพรรค กล่าวคือ สาขาพรรคจะเป็นองค์กรที่สรรหา "คนดี" ในแต่ละพื้นที่ และเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการ กลั่นกรองบุคคลที่มีความเหมาะสมเพื่อเสนอเป็นผู้แทนของประชาชนต่อไป

ปัจจุบันพรรคความหวังใหม่ แม้จะเป็นพรรคการเมืองที่ก่อตั้งมาไม่นานนัก แต่ก็ได้รับความพยายามในการพัฒนาพรรค โดยการปรับปรุงองค์กรของพรรค และเน้นบทบาทหน้าที่ของ สาขาพรรคเป็นอย่างมาก ซึ่งนายแพทย์ประสงค์ บุรณังค์ ได้อธิบายถึงการพัฒนาพรรค โดย เน้นการขยายสาขาพรรคว่า "พรรคความหวังใหม่ มีความต้องการที่จะขยายสาขาพรรคออกไป ให้มาก เรามีสมาชิกพรรคเป็นอย่างมาก การตั้งสาขาพรรคจะช่วยให้สมาชิกมารวมตัวกัน แต่ สาขาพรรคจะต้องไม่ใช่เป็นของนาย ก. หรือนาย ข. แต่จะต้องเป็นของพรรค"¹²

8. การที่ระบอบการเมืองที่มีเสถียรภาพ ปราศจากการแทรกแซงจากกลุ่มอำนาจ ในสังคมที่เข้มแข็ง เช่น ทหาร จะเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาระบบพรรคการเมืองไทยให้ เจริญเติบโตได้ ทั้งนี้เพราะปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีผลทำให้เกิดความอ่อนแอของสถาบันทาง การเมือง เช่น พรรคการเมือง สภาผู้แทนราษฎรนั้นเป็นเพราะระยะเวลาของการเจริญเติบโต และโอกาสที่สถาบันพรรคการเมืองและสภาผู้แทนราษฎรจะสร้างศรัทธาให้แก่ประชาชนมีเพียง ระยะเวลาอันสั้น และเกิดความชะงักงันในการปฏิบัติหน้าที่ อันเนื่องมาจากการแทรกแซงทาง การเมืองด้วยการก่อรัฐประหารของกลุ่มทหารมาเป็นระยะนาน¹³ ซึ่งทำให้พรรคการเมืองขาด ความสามารถในการระดมกำลังทางการเมืองจากประชาชนในการพัฒนาพรรค และในทางกลับ กัน พรรคการเมืองก็ไม่อาจสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนได้

¹² สัมภาษณ์ นายแพทย์ประสงค์ บุรณังค์, 9 กุมภาพันธ์ 2536.

¹³ กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ, การเลือกตั้ง พรรคการเมือง และเสถียรภาพ ของรัฐบาล (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มาสเตอร์เพรส, 2531), หน้า 94.

ดังนั้นการที่จะพัฒนาพรรคการเมืองได้ จะต้องแก้ไขวิกฤตการณ์ทางการเมือง และรักษาเสถียรภาพของรัฐบาลให้มีความมั่นคงให้มากที่สุด นักการเมืองระดับอาวุโสของพรรคประชาธิปัตย์ คือ นายไสว พัฒโน ก็กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาพรรคการเมืองไทยว่า¹⁴

...พรรคการเมืองบางพรรคนี้บางทีก็ไม่ต้องชี้แนะ พรรคการเมืองหลายพรรคก็รู้ว่าจะทำอย่างไร ต้องให้โอกาสเพื่อให้มีการพัฒนา เราต้องช่วยกันประคับประคองการเมืองให้พัฒนาไป ไม่ใช่จะจ้องมาตีกัน มาล้มกันทำเดี๋ยว

ให้เวลาเรา 3 ปี การเมือง พรรคการเมืองจะพัฒนาได้ดี เผด็จการจะไม่เข้ามายุ่ง และในคราวหน้าใครได้เป็นรัฐบาล ก็จะเป็นรัฐบาลที่ดี...

นายแพทย์ประสงค์ บุรณพงศ์ ก็กล่าวในทำนองเดียวกันถึงการรักษาเสถียรภาพทางการเมืองเพื่อพัฒนาพรรคการเมือง

...พรรคการเมืองจะพัฒนาไปตามธรรมชาติของมัน เมื่อบ้านเมืองเป็นประชาธิปไตย ต่อเนื่อง พรรคจะพัฒนาเองโดยธรรมชาติ เมื่อการเลือกตั้งเป็นธรรมขึ้น พรรคจะหันเหมาในแนวทางของความดี ความเก่ง เมื่อประชาธิปไตยมีอำนาจมากขึ้น ข้าราชการที่เป็นคนเก่งทั้งหลาย เมื่อคิดจะมาปกครองประเทศ ก็จะเปลี่ยนแนวมาสู่ระบบการเมืองที่สังคมเขายอมรับ คือลงสมัครรับเลือกตั้ง...

จากข้อเสนอแนะในการพัฒนาพรรคการเมืองนั้น พรรคจึงต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างของพรรคเพื่อให้มีความเหมาะสม และตอบสนองต่อการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนให้มากที่สุด และปรับปรุงวิธีการเลือกสรรผู้สมัครของพรรค เพื่อให้ได้ "คนดี" และมีความรู้ความสามารถ เหมาะสมที่จะเป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง เพราะการที่พรรคมีการพิจารณา

¹⁴สัมภาษณ์ ไสว พัฒโน, 14 มกราคม 2536.

เลือกเป็นบุคคลที่จะสมัครรับเลือกตั้งอย่างถูกต้องและบริสุทธิ์ยุติธรรมแล้วก็เท่ากับว่าพรรคได้ทำการคัดเลือกกลั่นกรองตัวบุคคลที่เหมาะสมในขั้นแรก ที่จะเสนอให้ประชาชนพิจารณาตัดสินเลือกอีกในขั้นต่อไป ซึ่งคนดีมีความสามารถ และมีจิตสำนึกของการเป็นผู้แทนราษฎรที่ดีนี้ ก็จะไปทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ของสังคมต่อไป

นอกจากนี้แล้วการเลือกสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรค โดยเน้นการสร้างผู้นำทางการเมืองของพรรค การพิจารณาสรรหาคนที่คุณสมบัติที่เหมาะสมและมีความรู้ความสามารถ และมีอุดมการณ์ แนวนโยบายในทางที่สอดคล้องกับพรรคนั้น จะทำให้พรรคมีโอกาสที่จะพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นพรรคที่เติบโตไปพร้อม ๆ กับการสนองตอบต่อผลประโยชน์ของประชาชนมากกว่าการสนองตอบต่อผลประโยชน์ของคนเพียงกลุ่มเดียว และในที่สุดพรรคการเมืองก็จะทำหน้าที่ในฐานะที่เป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชนอย่างสมบูรณ์

คุรุณวิทย์วิทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย